

פרשת אמור - פרק ל'

שער שמירת עינים

השכר והעונש בשמירת עינים

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו.

(ויקרא י"ח ג')

הדא הוא דכתיב עין נואף שמרה נשף וכו' אמר ריש לקיש שכל מי שהוא נואף בגופו נקרא נואף, נואף בעיניו נקרא נואף שנאמר ועון נואף.

(מדרש רבה)

ועוצם עיניו מראות ברע, אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, היכי דמי אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחרינא, ואפילו הכי מיבעיא ליה למינס נפשי.

(בבא בתרא נ"ז ע"ב)

אין יצר הרע שולט אלא בשעה שעיניו רואות.

(סוטה ח' ע"א)

חטאו בעין דכתיב כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטיות גרון ומשקרות עינים ולקו בעין דכתיב עיני עיני ירדה מים ומתנחמין בעין דכתיב כי עין בעין יראו בשוב השם.

(מדרש איכה א' כ"ב)

מפני מה עבד כנעני יוצא בשן ועין, לפי שחם אבי כנען ראה בעינו ערות אביו והגיד לשני אחיו, ולא בוש להגיד והראה להם את שינו לא תהא חירותו אלא בבושתו בהפלת עינו ושינו.

(פסיקתא זוטרותא משפטים)

רסב שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש

כל המסתכל בעקבה של אשה גוזרין עליו שיהו רחמנא ליצלן
בנים בעלי מומין.

(מסכת דרך ארץ כלה פרק א').

ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך על כן ועוצם עיניו
מראות ברע שלא יתאווה שאם עוצר רוחו יזכה כיוסף
השליט על הארץ.

(רוקח שורש הטהרה).

מאחר שראה הערוה פעם אחת שוב מהרהר אחריה לעולם
אפילו שלא בפניה.

(תוס' סוטה ח' ע"א ד"ה אין).

כל המסתכל באשת איש נכשל ומכחיש כח יצרו הטוב והיצר
נהפך עליו למשחית.

(לבוש אבן העזר כ"א).

כל מי שהולך אחר לבו ועיניו בענין האיסור יקראנו הכתוב
"זונה" כי הוא מגביר את יצרו וחוטא.

(כד הקמח ד').

כבר התבאר כי הראיה היא יותר רע ומגונה (מעבירה עצמה)
מפני שהוא משתמש באבר הנכבד היא העין אל המגונה.

(נתיבות עולם נתיב הפרישות פ"ב).

כשהעין הוא פגום נקרא רע עין כאומרו אל תלחם את לחם
רע עין, והטעם כי כמו שפגם הברית נקרא עין כן
הפגם בבבת עין שהוא נקרא רע שמוצאו באמת הקדושה.

(ראשית חכמה קדושה י"ז).

אם מסתכל בערוה וכו' אפילו אם לא בא לידי עבירה כלל
וכו' הראי' עצמה היא גופה עבירה ופוגמת בעיני נשמתו
ובעינין עילאין.

(פלא יועץ אות ח').

כשהאדם מקדש את המחשבה והדיבור והראי' לא יוכל
היצר הרע להתגבר עליו, ואדרבה הוא כובש את

יצרו והיצר הרע אינו יכול להסיתו. (רב ייבי תהילים ל"ו ט"י)

שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש רסג

עריות הוא דבר שנפשו של אדם מחמדתו ואונסתו עליהם לעשות זולת בהתעצמות הרחקת שני דברים מהאדם והם מרחק הרגש הראות בעין ומרחק בחינת החושב, ואם שנים אלו לא יעשה אין אדם שליט ברוחו זה לכלות ממנו, כי כל שלא תהי' לו הרחקת הרגש הראות בדבר הגם שירגיש בחינת החושב לא ישלים בעצמו לכלות ממנו הכרח החשך.

(אור החיים הקדוש ויקרא י"ח ב').

ומבקש את עיניו בקדושת בוראו שלא להביט בהם ערות דבר, ואז נכון לבו בטוח בהשם מן העבירה וכו' שאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות.

(באר מים חיים משפטים).

השער הראשון לקדושה היא בשמירת העינים.

(דברי שמואל חיי שרה).

העבר עיני מראות שוא דוד המלך עליו השלום רמז לנו שיותר טוב לאדם להעביר וליקח עינו קודם שיראה בהם דבר שוא ותפל רחמנא ליצלן ועל זה יתפלל אל השם יתברך בכל עת.

(אמרי קודש מהרב הקדוש מסטרעליסק ע"ו).

שמירת עינים הוא צעד הראשון לעלות על הדרך הנכונה ולהתחזק.

(בית אברהם וישב).

עוברי דרכים וכו' כשאין לו תבלין התורה נגד היצר הרע יש לחוש שלא ילכד בעצת יצר הרע הן בראי' והסתכלות בנשים וכו' ועל כל פנים הי' ראוי שיעשה לעצמו תקנה שיתבודד לי' יום קודם יציאתו לדרך ויתקשר עצמו בו יתברך.

(תולדות יעקב יוסף וישלח).

מי שקידש עינו אז כשבא דבר רע לנגד עינו, עיניו מעצמן עוצמים את עצמן מראות ברע, ומי שקידש עינו ביותר אזי אפילו עיניו פתוחות אינו רואה את הרע שכנגד עינו כי יען שכבר קידש את עינו ביותר אזי כשבא דבר רע לנגד עינו

רסד שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש

עיניו כהות מראות ברע, והיינו כדרך שמספרין מהרב הצדיק הקדוש זכרונו לברכה בעל מחבר ספר מאור עינים שפעם אחת בליל שבת קודש היה מעשה ונדלק בחדרו על ידי נכרי וכשבא אל החדר לא ראה כלום והלך כעיוור הממש באפילה עד שהיכה ראשו בכותל והיינו כאמור.

(דברי ישראל תולדות).

שער מזכי הרבים

עסקני ציבור - פרנסי הדור

אופן הנהגתם עם הציבור, מי הם הראויים להמנות פרנס על הציבור, גדולתם, מעלתם, שכון, עונשן, סיועם. עפ"י דברי חז"ל

וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם. וצדקתם עומדת לעד.

(משנה אבות פ"ב)

כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים הוא ככל פושעי ישראל בגופן שיורד לגיהנום לדורי דורות.

וכל העוסקים עם הצבור. תניא ב"ש אומרים שלשה כיתות ליום הדין וכו' אבל המינין ושנתנו חתיתם בארץ החיים יורדין לגיהנם ונדונין בה לדורי דורות וכו' אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים.

(ר"ה יז).

שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש רסה

כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם

אמר רב יהודה אמר רב כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם שנאמר (איוב ל"ז) לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב.

(ראש השנה דף יז., ועיין ספר חסידים סימן קמ"ה)

פרנס המתגאה על הציבור בחינם הקדוש ברוך הוא בוכה עליו בכל יום.

תנו רבנן שלשה דברים הקדוש ברוך הוא בוכה עליהם בכל יום על מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הציבור בחנם (א).

(חגיגה ה)

(א) נוהג עליהם שררה ואינו עומד עליהם בשעת דחקם.

פרנס המתגאה על הציבור בחינם אין הדעת סובלתו.

ארבעה אין הדעת סובלתן אלו הן: דל גאה, עשיר מכחש, זקן מנאף, ופרנס המתגאה על הציבור בחנם (א) ויש אומרים וכו' (ב).

(פסחים ק"ג)

(א) שאפילו הן עצמן מתחרטין לאחר זמן ונבזים בעיני עצמן.

(ב) עיין הפירוש לעיל.

אזהרה לדיין שיסבול את הציבור כאומן הסובל את היונק.

"ואצוה" את שופטיכם (דברים א) בעת ההיא וכתוב "ואצוה אתכם בעת ההיא". אמר רבי אלעזר א"ר שמלאי

אזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהם ואזהרה לדיין שיסבול את הציבור עד כמה אמר רבי חנין ואי תימא רבי שבתאי (במדבר יא) "כאשר ישא האומן את היונק".

(סנהדרין ח).

ההנהגה הרבנית לא ניתנה כדי לשרור על הציבור, רק לעמוד ולשרתם

כי הא דרבן גמליאל וכי נתן דעתו להושיב את ר' יוחנן בן גודגדא ורבי אלעזר חסמא בראש, כשעלה ליבשה שלח להם ולא באו, חזר ושלח להם ובאו, אמר להם כמדומין אתם ששררות אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם, שנאמר (מלכים א' י"ב) "וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה".
(הוריות ז')

המנהיגות והפרנסות על הציבור צריך לקבלה גם בתנאי שיקללו ויבזו אותו בגללה.

ר' אליעזר הוה פרנס (א) חד זמן נחית לביתיה אמר לון מאי עבדיתון אמר ליה אתא חד סיעא ואכלון ושתון וצלון עליך אמר לון ליכא אגר טב (א), נחת זמן תניין אמר לון מאי עבדיתון, אמר ליה אתא חד סיעא חורי ואכלון ושתון ואקלונך (ב) אמר לון כדון איכא אגר טוב, ר"ע בעון ממניתיה פרנס אמר לון נמלך גו ביתא הלכו בתריה שמעון קליה דאמר על מנת מתקלל (ג) על מנת מבזייה.

(ירושלמי פאה פ"ח)

(א) אמר לבני ביתו מה עשיתם אמר ליה אתא חדא שיירא של אורחים ואכלו ושתו והתפללו עליך על אכילתן ושתיתן אמר ליה אין כאן שכר טוב מן השמים שאילו היו מבזין אותו היה שכרו כפול מן השמים.

(ב) מבזין ומקללים אותו.

(ג) על מנת שמקילין בה ומבזין בי אנו מקבלין. (רש"י).

ג' דברים מכריז עליהם הקדוש ברוך הוא בעצמו פרנס טוב.

(ברכות נה.).

התחילו היחידים מתעניין אלו שהן מתמנין פרנסין על הצבור מכיון שהוא מתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן כדאי הוא מצלי.

שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש רסז

(ירושלמי תענית פ"א ה"ד)

אם ראית חנף ורשע מנהיג את הדור נוח לו לדור לפרוח באויר ולא להשתמש בו.

(דב"ר ה"ח)

ויקח את יהושע לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא.

(ספרי פינחס קמא)

כל קדושיו אלו פרנסי ישראל שנותנים עליהם נפשם.

(ספרי, ברכה שד"מ)

אין מעמידין פרנסים לדור אלא אם כן נותנין עצמן עליהן.

(פסיקתא זוטרתא ואתחנן)

כשיחדש הקדוש ברוך הוא את עולמו עומד בעצמו ומסדר סדרן של פרנסי הדור.

(ילקוט ישעי' תנ"ד)

שזכות אבותם מסייעתם

הסייעתא של העוסקים בצרכי ציבור להוציא לפועל מעשיהם היא מצד זכות אבות.

זכות אבותן של צבור. היא המסייעת אל העוסקין עמהן להוציא לאור צדקן ולא מצד טוב השתדלותן של העוסקים:

משה רבינו עליו השלום נענה מכח זכות אבות.

שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם וכו'. ושבח אני את המתים שכבר מתו, כשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר כמה תפלות ותחנונים לפניו ולא נענה וכשאמר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך מיד נענה, ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו.

(שבת ל)

להמנות פרנס על הציבור צריך להיות גם בר אבהן שזכות אבותיו יסייעו.

שזכות אבותם כו' כשמינו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה בן שש עשרה שנה היה ונתמלא כל ראשו שיבות והיה רבי עקיבא יושב ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד להתלות בה וכי מה היתה יתדתו של רבי אלעזר בן עזריה שהיה דור עשירי לעזרא.

(ירושלמי ברכות פ"ד)

שזכות אבותם מוסב על העוסקים עם הציבור, דאין ממנן פרנס אלא א"כ יש לו זכות אבות.

(מדרש שמואל)

וצדקתם עומדת לעד:

א"ר אלעזר א"ר חנינא בשעה שפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו עד סוף כל הדורות שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו ואם הגיס דעתו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר "ואם אסורים בזיקים ילכדון בחבלי עוני".

(זבחים קב)

אין לפרנס להתגאות על הציבור.

אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בה שום דופי (א) דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לי חזור לאחוריך.

(יומא כב)

(א) משפחה ויתגאו המלכים היוצאים מזרעו על ישראל,

אבל דוד מרות המואביה אתא: (רש"י).

שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש רסט

**עצם המינוי להיות פרנס
ועוסק בצרכי ציבור סגולה לעשירות**

א"ר נהוראי בר אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מיד מתעשר מעיקרא כתיב בבזק ולבסוף כתב בטלאים ודילמא טלאי דידהו אם כן מאי רבותא דמלתא.

(יומא כב)

**כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה
ומנהיגם לעולם הבא**

אמר רבי אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא שנאמר כי מרחמם ינהגם ועל מבוועי מים ינחילם.

(סנהדרין ט)

**כל מי שנתמנה פרנס על הציבור
ונמצא נאמן תפילתו מתקבלת.**

הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין וכו' אלו הן היחידים אלו שהן מתמנין פרנסין על הצבור מכיון שהוא מתמנה פרנס על הצבור הוא מתפלל ונענה אלא מכיון שהוא מתמנה פרנס על הצבור ונמצא נאמן כדאי הוא מצלייא ומתענייא.

(ירושלמי תענית פ"א)

**כל המתמנה פרנס על הציבור נמנה יחד
עם כל הגדולים - פרנסי הדור.**

רבי יוסי עאל לכפרה בעא מוקמא לון פרנסין ולא קבלון עליהון, ועל ואמר קומיהון בן בבי על הפקיע, ומה זה שנתמנה על הפתילה זכה להימנות עם גדולי הדור אתם שאתם מתמנין על חיי נפשות לא כל שכך (א).

(ירושלמי פאה פ"ח)

רע שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש

(א) היה רוצה למנות גבאין מבני העיר ולא קבלו ממנו שהיו בורחים מן השררה אמר ליה הלא תראו בן בבא על הפקיע ממונה על הפתילות ומה זה שלא היה רק התמנות קלה על הפתילות זכה להמנות עם הממונים אחרים גדולי הדור ובמתניתין בשקלים נמנו כל שכן אתם כו'.

ר' חגי כשהיה ממנה פרנס היה נותן לו ספר תורה בזרועו.

ר' חגי בר הוה מקים פרנסין הוה מטעין לון אורייתא (א)
לומר שכל שררה שניתנה מתורה ניתנה שנאמר בי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו.

(ירושלמי הוריות פ"ג)

(א) לקח ס"ת ונתן להם לטעון אותה בזרועו לומר לך שאין ראוי להיות מנהיג אלא מי שהוא בן תורה ומצדה כל השררה והכבוד שנאמר בי מלכים וגו' גם כדי להורות שכל המנהיגות צריכה להיות בדרך התורה.

הראשים ובעלי השררה חובתם להשתדל אצל המלכות עבור העם.

אתם נצבים היום כולכם וגו'. רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי, משה על ידי שצפה ברוח הקדש שעתידין ישראל להסתכר (א) במלכות וראשיהן עומדין על גביהן הקדים ראשים לזקנים.

(ירושלמי הוריות פ"ג)

(א) להסתכר. להסתגר ולהיות נמסרין ביד המלכיות וראשיהן עומדין להשתדל עליהן לפיכך הקדימן שאם אין ראשים משתדלין לפייס את המלכות אין כח ביד הזקנים ללמוד תורה.

אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו עונותיו.

רבי זירא הוה מיטמר למסמכיה דאמר רבי אלעזר לעולם הוה קבל וקיים, כיון דשמעה להא דאמר רבי אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו אמצי ליה אנפשיה.

שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש רעא

(סנהדרין י"ד)

זכות אבות קיימת לדורות ולדורי דורות.

שזכות אבותם מסייעתן. מתהלך בתומו צדיק וגומר אשריהם הבנים שיש זכות לאבותם שזכותם עומדת להן אשריהן ישראל שזכות אברהם יצחק ויעקב עומדת להם בזכותן היה הקדוש ברוך הוא מצילן כשהיו במצרים, מה כתיב וישמע אלקים את נאקתם וכו', וכשיצאו בזכותן יצאו שנאמר כי זכר את דבר קדשו וגוי', ויוציא עמו בששון וגוי', כשעשו את העגל מה כתיב זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך וגוי', בימי אליהו מה כתיב אלקי אברהם יצחק וישראל וגוי', כך בכל דור ודור זכות אבות עומדת להן.

(אגדת בראשית פרשה י')

כמה גדול שכר הדיינים הטרוזים עם הציבור.

ואתם מעלה אני עליכם וכו': רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש ליביהו, תנא להו רב חיאי בר רב מדפתי (א) ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשו יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית, אלא לומר לך כל דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכתוב התם ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד.

(שבת י')

(א) שגדול שכר הדיינים ולא יצטערו.

כמה גדולה היא מעלת העוסק בצרכי ציבור.

ר' ירמיה אמר העוסק בצרכי צבור כעוסק בד"ת.

(ירושלמי, ברכות רפ"ה)

העוסקים בצרכי ציבור ומבטלים מתורתו כדי להעמיד

רעב שכר פרשת אמור - פרק ל' ועונש

הדת על תילה מקבלים שכר כאילו היו יושבים ועוסקים בתורה.

אמר ריש לקיש פעמים שביטולה של תורה זו היא יסודה (א), דכתיב אשר שברת אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה יישר כחך ששברת.

(מנחות צט)

(א) כלומר, מקבל שכר כאילו יושב ועוסק בתורה.

הכופה את חבירו לעשות מצוה הוא כמו שהוא בעצמו עשה המצוה.

אמר רבי אבהו כל המעשה את חבירו לדבר מצוה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (א), שנאמר "ומטך אשר הכית בו את היאור", וכי משה הכה את היאור, והלא אהרן הכהו, אלא לומר לך כל המעשה את חברו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו.

(סנהדרין צט)

(א) לאותו דבר מצוה.

הנטפל לעושי מצוה הוא כהעושה מצוה.

על פי שנים עדים או שלשה עדים אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה כו', ר' עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו, אם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה.

(מכות ה')

